

PUIDUKAITSEVAHENDITE KASUTAMINE VÄLISTINGIMUSTES

Urve Kallavus, Dr.Habil.Chem., TTÜ emeritprofessor

Puit

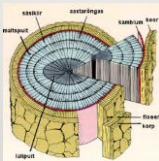
- 2
- Puit on loodusest pärit materjal.
  - Tema saamiseks on saada osaks ainete ringkäigus toimuvale lagunemisprotsessile, mida toimetavad mitmesugused mikro- ja makroorganismid (biolagunemine).
  - Puit on olnud aegade hämarusest saadik ka käepärane ehitusmaterjal.
  - Muistsetel aegadel peeti tavaliseks, et puitmaterjal laguneb mingi aja jooksul koost, aga mikroorganismide osa selles avastati alles 19. sajandi keskpaiku.

KAHJUSTUSI
 SAAB ÄRA HOIDA TEADES,
 MILLISTES FÜÜSIKALISTES,
 BIOLOOGILISTES
 JA
 KLIMAATILISTES OLUDES NEED
 TEKIVAD

Malts- ja lüüspuit

- 3
- tüve väline, heledama värvusega osa;
  - koosneb vedelikke juhtivatest rakkudest;
  - kevadpuidu rakud sisaldavad palju niiskust;
  - imab ja kaotab vett kiiresti;
  - asustatakse kiiresti kahjuritega.
  - tüve sisemine, vahel tumedama värvusega osa;
  - koosneb surnud rakkudest, mis annavad puule tugevuse;
  - ei võta osa vedelike transportidist;
  - sisaldab tunduvalt vähem niiskust kui maltspuit;
  - imab ja kaotab vett aeglaselt;
  - Üldiselt vastupidavam kahjuritele.

Säsikiired

- 4
- horisontaalselt raadiuse suunas kulgevad rakkude süsteemid.
  - ülesandeks on toitainete säilitamine ja horisontaalsuunaline transport.
  - ülesanne on juhtida vett ja **toitaineid** tüve sisse ja sealt neid säilitada.

TEHNILISEST KÜLJEST
 vaadates on säsikiired üheks puu nõrgimaks kohaks, sest seal sisalduvad orgaanilised toidained loovad soodsad tingimused seente kasvuks ja levikuks

---

Vesi

- 5
- Vee olemasolu on kriitilise tähtsusega:
    - puidu punnutamiseks.
    - lagunemisreaktsioonide reagent.
    - Vee abil sisestavad seened ensüüme puitu ning aitavad puidu lagunemise toimetada.

Puidu kaitsmiseks ilma kemikaalideta tuleks kontrolli all hoida vaid puidu niiskust.

Puit ja niiskus

- 6
- **NIISKUS** - PUIDUS LEIDUVA VEE MASSI SUHTE VASTAVA KUIVA PUIDU MASSI, %
 NIISKUS VÕIB ÜLETADA 100...200%
 * * *

- Puitmaterjali tuleks aeglaselt kuivatada 18-20% niiskuseni (õhkkuiiv), et teda biokahjustuste eest kaitsta.
- Vabaõhkuivatus - mitu kuud, sõltub ilmastikust, min. 17-18%;
- Kiirkuivatus - tunduvalt lühem, kaasajal domineeriv, kuid probleeme tekitab.

NIISKUSESISALDUS TOORES MÄNNIS
 maltspuit - 134%   lülipuit - 34%

Puidu lagunemine

- 7
- **Abiootiline**
  - **Biootiline**

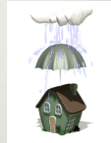

Abiootiline lagunemine

- 8
- **Ilmastiku mõju**
    - tuul, vihm, nähtav ja ultravioletne valgus, õhutemperatuuri kõikumised;
  - **Mehaaniline kulumine**
  - **Keemilised mõjutused**
    - tugevad alused ja happed, metallid, orgaanilised kemikaalid

---

Abiootiline lagunemine

- 9
- Temperatuuri tõusul üle **100 °C** algavad koos niiskuse eemaldumisega puidu keemiliste komponentide lagunemis- ja muundumisreaktsioonid.
  - Termokeemilistele protsessidele alluvad kergesti puidu ekstraktiivained ja hemselluloosid.
  - Tselluloos ja ligniin lagunevad üsna aeglaselt ja kõrgematel temperatuuridel.
  - Tugevad happed lagundavad puidu polüsahhariidset osa, vähendades tugevust.
  - Tugevad alused lagundavad ligniini, muutes puidu valgeks kiuliseks massiks.
  - Kontsentreeritud orgaaniliste ainete lahused või soolade lahused lõhuvad puidu maatriksit, halvendades materjali omadusi.
  - Päikesevalguse UV komponent tekitab puidus vabu radikaale, mis omakorda lagundavad puidu polümeerseid komponente. Puit muutub päikesevalguse käes hõbevalgeks – ligniin laguneb.
  - Mehaaniline kulumine vähendab puidu massi ning võib esineda koos teiste mõjutustega. Treppide ja astmete ehitamisel tuleb valida kulumiskindel puit.

Biotoiline lagunemine

10

- Biotoolist lagunemist põhjustavad:
  - bakterid,
  - seened,
  - putukad,
  - oherdid (ussja kehaga merekarp soojades ja soolastes vetes),
  - loomad ja linnud (mehaaniline lagunemine).
- Vajalikud tingimused:
  - temperatuur 0–40°C (optimaalne 25–32°C),
  - hapnik,
  - vesi,
  - toit – orgaaniline aine.

Mikroorganismide tegevused

11

- Hapete tootmine.
- Aluste tootmine.
- Orgaanilise aine lagundamine.
- Mineraalide lagundamine.
- Niiskuse säilitamine.
- Pinna osade mehaaniline peenestamine.
- Pinna aluskihtidesse sisse tungimine.

Mikroorganismide tegevused

12

- Paljud ehitusmaterjalid on hallituseente arenguks väga sobivad, kuna **sisaldavad ise vajalikke toiteaineid**.
- Kasvavad nii pinnal kui ka sees.
- Tselluloosi sisaldav materjal (paber ja selle tooted), papp, kipsplaadid ja puit eriti sobivad.
- Teistel materjalidel nagu kivi, tolm, värvid, sünteetiline tapet, isolatsioonimaterjalid, seinapaneelid, vaibad, tekstiil, polster jm. kasvab hallitus sobival niiskussastmel tänu nende materjalide pinnal leiduvale, sinna ohust sadenenud orgaanilisele ainele.
- **Pole päris õige!**
- Värvide koostises olevad ained võivad samuti olla hallituseentele sobivaks toiduks.

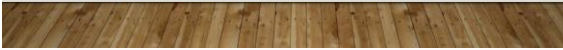

Puitfassaadid

- 13
- Ilma viimistlemata.
  - Termopuit.
  - Puitkilbid (vineer).
  - Immutatud puidukaitsevahendiga.
  - Värvitud.
  - Lakitud.
  - Muul viisil töödeldud (nt. söestatud jm.)

Viimistlemata vana puit

14

Esinevad kõik biokahjustuse liigid. Kahjustus tekkitab pika aja jooksul ebasoovitavaid tingimustes.

Viimistlemata uus puit

- 15
- Sinavusseened, hallitus.
  - Puitmaterjalide tootmise kvaliteet mõjutab lõpptootme kvaliteeti.

Miks ainult osa laudu on sinised?

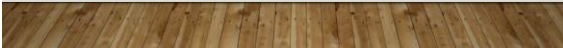

Viimistlemata terrapuit

- 16
- 5.aastat kasutusel olnud terrassilaud.
  - Puitu lagundavad seened.

Sügavimmutatud puit

17

- Puidu sügavimmutamine tõstab tunduvalt puidu niiskusesisaldust.
- Alati leidub keegi, kes immutuskemikaalide suhtes on resistentne.

Hallitusseened

Sügavimmutatud puit

17

Puidukaitsvahendid - värvid

- 18
- Viimistlusmaterjalid sisaldavad järgmisi koostisosasid:
    - kiletakitajad ehk sideained (värnitsad, oksoolid, looduslikud ja tehisvaigud, nitrotselluloos).
    - Lahustid ja vedeldajad (tärpetin, lakibensiin, solvent, atsetoon, nitrolahusti).
    - Värvained ja pigmendid.
    - Täiteained (kriit, talk, pimss, kaoliin).
    - Plastifikaatorid.
    - Sikatiivid.

Värvitud puit

• MIKSVÄRV HALLITAB?

• KEEMILISED põhjused:

- Sideaine toimib toiteainete allikana,
- Puidu aluspind oli enne värvimist saastatud seeneeostega,
- Fungitsiidi sisaldus värvis ei ole piisav,
- Fungitsiidi toimeaeg oli liiga lühike,
- Ei kasutata enam mürgiseid värvipigmente (Pb, As, Cr...)

• OHUTUD KESKKONNASÕBRALIKUD SEENETAPJAD

- In-con fungitsiidsed värvilisandid – ei lase värvi ennast hallitama minna.
- Ohutud kasutajale, sisaldus liiga väike mõjuvad mõned aastad.
- Viimistletakse seenkahjustatud puitu.
- Naturaalsed linaõlitooted sisaldavad valku, mis on toiduks hallitusseentele.

19

Värvitud puit

20 • MIKSVÄRV HALLITAB?

• FÜÜSIKALISED põhjused:

- Viimistletakse hoovaldamata puitu – värvikiht õhuline
- Värvikihi tihedus liiga väike
- Vee kondensatsioon värvi pinnale toob vees lahustuvad ekstraktiivained pinnale
- Värvikihis esinevad defektid
- Ei sobi meie kliimas välisfassaadi viimistlemiseks
- Värvimistehnoloogia valik
- Jne....

Värvitud termopuit

Veepõhine akrüül-alküüd
vaigu baasil viimistlusmaterjal.
Kasutamiseks välistingimustes.

Hallitus levib ainult
värvikihis.

21

Värvitud puit

- Õlivärviga viimistletud puitlaudis.
- Peale üleujutust aeglaselt kuivanud.
- Puitu lagundab torikseen.

- Pinotex teak 5 a. tagasi värvitud aed.
- Samblikud, vetikad ja seened.

22

Värvitud puit

- 2 aastat seisnud ilma värvita, seejärel värvitud vesialusel värviga.
- 3 aastat hiljem.
- Värv koorub laua otste lähedalt.
- Sinavusseened kasvavad värvikihi all ja lükkavad selle pealt lahti.

23

Värvitud puit

- Euroopa standard EN 844-10 määratleb ühe ümarpuidu ja saematerjali värvusrikke tüübina **sinavuse** (blue stain – ingl.k), mis on seentest põhjustatud värvusriike värvusmuudatusega kahvatusinisest kuni mustani.
- Kahjustus võib olla pindmine või ulatuda kuni maltspidude ala sügavuseni.
- Sinavusseened tungivad värskeltlangetatud puitu sisse piki säskiiri.
- Tarbivad toiduks seal leiduvaid lihtsaid suhkruid ning tärklisi.

24

Värvitud puit

- Vana linaõlivärv kriidistub ja pudeneb maha.
- Biokahjustust ei ole.
- Omad puudused!

Vana linaõlivärv

25

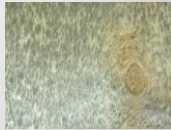

Kui kindel on niiskusekindel vineer?

26

- Niiskuskindlat vineeri sobib kasutada ka välitingimustes.
- Niiskuskindlaks teeb vineeri spetsiaalne liim.
- **Mitte puit!!!**
- Tavaliselt kasutatakse kasevineeri või segavineeri, harva okaspuuvineeri.
- Suhtelise õhuniiskuse 95% juures on vineeri tasakaaluiniiskus 20-25%.
- Kuigi vineer talub küllalt kõrget õhuniiskust, tekib **kondentsvee** seismisel niiskuskindla vineeri pealmisel spoonil hallitus.
- Märgunud vineeri kihid hallitavad üksteise järgi läbi.
- Vineer kaotab oma mehaanilised omadused.
- Lehtpuul tungib hallitus sügavale puidu pooriesse – seda ei saa pleegitada ega maha hõõeldada.
- Hallitanud vineer on ohtlik maja elanike tervisele.

26

Lakitud fassaadivineer ja puit

- Plaatide servad ei ole õigesti niiskuse eest isoleeritud.
- Hallitusseened ja sinavusseened.
- Kui lakitud puidust aknaraamid muutuvad tumedaks, siis on põhjuseks korralikult kaitsmata puidu otspinnad.
- Hallitus ja sinavusseened.

Läige kaetud vineeri fassaadipuit.

Laki alla on tekkinud hallitus

27

Lokitud puit

- Kaks aasta vana Itaalia päritolu aiavõõbel.
- Talvel seisib väljas.

- Pinnakatte ristlõige.
- Sinusseened ja hallitusseened on tunginud läbi lakikihi puidu sisemusse.

28

Lokitud puit

- Lakitud liimpuit 2 aastat vana.

- Linaõlilakk ei ole sobiv viimistlusmaterjal Eesti kliimas.
- Hallitus ja sinusseened.

29

Puiduõli

- Puiduõliga immutatud kaetud väliterrassi postid.
- 3 aastat.
- Hallitusseened.
- Immutusõliga töödeldud puidu pind läheb aja jooksul hallitama.
- Puidu pragunemine ilmastiku mõjul teeb samasugust tööd kui lakikihi puhul.
- Kui aiavõõbel läheb hallitama juba esimeseks sügiseks, on selge, et puidu viimistlemiseks on kasutatud välitingimustesse mittesobivaid materjale.
- Aiavõõbli hallitama minekus on süüdi eelkõige **ebaõige puidu kaitsmine** keskkonnaningimuste eest.

30

Välitingimustes kasutatavat aiavõõblit tuleb sagedasti hooldada arvestades puidu viimistluskihtide omapära.

Puidukaitse

- 31
- Puitu saab kaitsta biolagunemise eest kahel viisil – kas muuta elukeskkond mikroorganismidele füüsiliselt ebasoovitatavaks või siis mürgiseks.
  - Esimesel juhul on asi lihtne.
  - Kuna mikroorganismid vajavad elutegevuseks olulises koguses vett, siis tuleb vähendada vee kogust puidus.
  - Seda saab teha kahel viisil – puidu kontrollitud kuivatamisega/kuumutamise või puidule täiendavate vetthülgavate omaduste andmisega keemilise töötluse teel.
  - Siis oleks ainult vaja kaitsta puidu pinda ilmastikumõjude eest, milleks sobivad värvid ja muud pinnaviimistlusvahendid.
  - **Sellisel viisil saab puitu kaitsta vaid olukorras, kus see ei puutu kokku püsiva niiskuseallikaga.**

Puidukaitse

- 32
- Veega, pinnasega, kõrge niiskuseimavusega teiste ehitusmaterjalidega või kõrge õhuniiskusega keskkonnaga kokkupuutes omandab puit aja jooksul tasakaalulise niiskusesisalduse temaga kontaktis oleva keskkonna või materjaliga.
  - Ümbristes keskkonnas ja ka puitmaterjali pinnal esineb alati mingis koguses puitu lagundavate ja hallitusseente eoseid, mis ootavad oma võimalust sobival alusel kasvama hakata.
  - Niiskusesisalduse tõusuga puidus avanevad biokahjustajatele võimalused.
  - **Puidu kaitsmiseks tuleb võtta karmimaid meetmeid, milleks on mikroorganismidele mürgiste kemikaalide sisestamine puidu sisemusse.**

Puidukaitse

- 33 **KONSTRUKTIIVNE**
- vältida puidu märgumist.
  - hoida puidu niiskusesisaldus **ühthlane**.
  - kaitsta puidu pinda päikesekiirte, vee ja tuule kulutava toime eest.
  - takistada puitu kahjustavate mardikate või nende tõukude ligipääs puidule.
  - puitkonstruktsioonide paigaldamisel jälgida, et puidu niiskusesisaldus ei ületaks 20% ja õhuniiskus 75%.
  - tagada normaalne hoone õhustatus.
  - hoida puidu ümbrus ventileeritud.

**MITTE SULGEDA HOONE ÜMBEREHITAMISEL VANA
KONSTRUKTSIOONI UUE SISSE ILMA
PUIDUKAITSEVAHENDEID KASUTAMATA**

Puidukaitse

34 KEEMILINE

- Pinnaviimistlusmaterjalid - sisaldavad sideainet, lahustit, pigmenti ja fungitsiidi.
- **OLULINE**
- **KÕIK PINNA VIIMISTLUSMATERJALID PEAVAD**
  - **TEATUD MÄÄRAL**
  - **NIISKUST LÄBI LASKMA**
- surge- ja vaakumimmutamine:
  - täisrakuprotsess (vaakum- rõhk- vaakum);
  - säästlik immutamine (rõhk- rõhk- vaakum);
  - OPM meetod (kuusele) (korduv rõhk-vaakum);
  - vaakumimmutamine (vaakum- madal rõhk- vaakum);
- immuti puitu süstimine - aplitseerimine (postidele).

Puidukaitse

35 ENNETAV VÕI TÕRJVU

- Tõrjuvaid puidukaitsevahendeid **pole vaja**, kui puitkonstruktsioonile on tagatud õiged tingimused.
- Tõrjuvate vahendite kasutamine on vajalik vaid **renoveerimistehnoloogias**.
- Alati tuleb **eelistada** konstruktiivseid vahendeid.
- Liigniisket ehituspuitu tuleb saekaatriks (!) töödelda sinavusseente tegevust ennetava vahendiga.
- Sinavusseentest ja hallitusest mustaks tõmbunud puitu konstruktsiooni sees **ei töödelda** vaid eemaldatakse.
- Hallituskahjustuste puhul tuleb arvestada tõsist riski tervisele.
- Puitkonstruktsioone, mis satuvad vahelduva niiskuse piirkonda, töödeldaks ennetava vahendiga või kasutatakse sügavimmutatud puitu.

Ennetav töötlemine

- 36 • Sissekastmine.
- Pihustamine.
- Toore puidu immutamine (troopikas).
- Protsessi valik **ei sõltu** mitte ainult produkti soovitatavatest omadustest, vaid on tugevasti mõjutatud kasutatavate kemikaalide utiliseerimise võimalustest kohapeal (seadusandlus).

Puidukaitsekemikaalid

- 37
- Veēs lahustuvad soolad
    - sisaldavad **B, Cu, Sn**, (keelatud - Cr, As, Zn, F, Hg, Pb)
  - Veēs lahustuvad orgaanilise ained – kvaternaarse ammoniumisoolad.
  - Ölis ja orgaanilistes lahustites lahustuvad orgaanilised ained
    - nitro-, kloro-, fenool- jne ühendid.
  - Kreosoot (varsti ei enam kasutata).
  - Naftaproduktid (Kreool).
  - Puutõrv.
  - Linaõli.
  - Biotehnoloogilised kaitseained.
  - Keemiline modifitseerimine.
  - Nanotehnoloogilised kaitsevahendid.

Immutusõlid

- 38
- NB! Immutusõlid ei ole puidukaitsekemikaalid.
  - Takistavad vaid vee sisseimbumist puitu.
  - Muutuvad puidukaitsevahenditeks, kui lisatakse puidukaitsekemikaale.
  - Toorlinaõli („Virgin“) ei sobi immutamiseks viimistluskihina.
  - Sisaldab valku, mis on hallitusseentele söögiks.
  - Samuti ei sobi naturaalne mesilasvaha – niiskes keskkonnas kattub hallitusega.

Puidukaitsekemikaalid - sinavärsed

- 39
- Spetsiaalsed kaitsekemikaalid on AINULT ajutise toimega – kuni puit sattub normaalsetesse niiskuse tingimustesse.
  - Tavalised puidukaitsekemikaalid ei kaitse!
  - Vesialusel.
  - Juhul kui värskeltsaetud puit läheb ahikuivatisse, pole vaja kasutada.
  - Kasutatakse eelistatult vannimmutamist, võimalik ka pihustamine.
  - Naatriumpentaklorofenaat (NaPCP) on väga efektiivne – väga mürgine.
  - Üldiselt mürgised, ei tohi olla kontaktis veega ja maaga.

Kuumtöötlus

- 40
- Töötlemine kuni temperatuurini ca 200°C.
  - Vähendab puidu tasakaaluniiskust.
  - Illus pruunikas värvus.
  - Väiksemad deformatsioonid niiskumisel.
  - Ilmastikukindlam.
  - **NB! Mitte ilmastikukindel!**
  - „Seenekindlam“
  - Vajab keskkonnas kaitset hallituseente ja UV kiirguse ning teiste ilmastikumõjude eest.
  - Soovitavalt pigmenti sisaldav viimistlusmaterjal.
  - **Ei tee klienti õnnelikuks!**

Uued meetodid

- 41
- Puidu atsetüleerimine.
  - Puidu keemiline modifitseerimine molekulaartasandil.
  - Tõstab oluliselt puidu hüdrofoobsust.
  - Dimensionaalselt stabiilsus.
  - Väga biokindel.
  - **Kallis!**

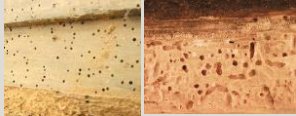

Puidumardikad

- Puidumardikas ehk puukoi.
- Puukoi all mõeldakse puidumardikate tõuke, kes elavad puidus.
- Kahjustavad nii kuiva kui ka niisket puitu.
- Puukoi eelistab tungida sellisesse puitu, kus on juba olemas kerge mädanik või elutseb hallitusseen.
- Tõugud läbistavad puidu tihedalt ja ebakorrapäraselt suunatud käikudega.
- Jätavad järele kergesti puruneva ning tolmava jahusarnase massi.
- Rida erinevat liiki kahjureid mardikaliste seltsist, tooneseplaste ja siklaste sugukonnast.

Puidumardkad - tõrje

- Töölemine keemiliste vahenditega on aeganõudev ja mitte eriti efektiivne tegevus.
- Kahjuritest vastu saab kasutada kuumutamist, kodustes tingimustes saunalaval hoidmist.
- Toimeaeg peab olema piisavalt pikk, et kuumus jõuaks levida sügavale.
- Samas võib kuumutamine nõrgestada nt. vana mööbli valmistamisel kasutatud kondiiliimi.
- Muuseumieksponaate fumigeeritakse või hoitakse hapnikuvabas keskkonnas – aeganõudev.
- Kõige kindlam vahend puidumardikate vastu on stabiilselt kuiv ja soe keskkond ning liikuv õhk, näiteks keskküttega ruum.
- Sellistes tingimustes hävivad umbes poole aastaga – **mitte kõik liigid!**
- **Kui puidumardikate kahjustuse tekkepõhjused on alles, pole tagajärgedega võitlemisel mõtet.**

43

Puidukaitses areng

- 44
- Kuni eelmise sajandi lõpukolmandikuni oli põhiprobleemiks puitu lagundavate seentega võitlemine.
  - Töötati välja palju erinevaid kemikaale.
  - Kui puitu kasutatakse õigetes niiskuse tingimustes (mittesobivates seentel), siis on puidukaitskemikaalide kasutamine vaid ennetava tähtsusega.
  - Seoses puitu kasutamise intensiivistumisega hakati eirama ajaloolisi põhitõdesid puidulangetamiseks sobiva aja kohta – algas aastaringne ja liiga noore metsa langetamine.
  - Kiirkuivatamine.
  - Koheselt tekkis sinavuseente ja pindhallituse probleem.
  - Hakati välja töötama kemikaale selle vastu.
  - Seoses viimistlusmaterjalide kasutamise (mööbel, fassaadid) tööstuses toimunud suurte muutustega töötajate terviseriskide vähendamiseks töötati välja veega segunevad ja väiksemas mahus kemikaale emiteerivad värvid ja lakid.
  - Alga uus probleemide ajastu hallituskahjustuse totaalse levikuga.
  - Kestab tänaseni.

Uue ajastu probleem

- 45
- Enamus keemilisi puidukaitselahendeid ja nende komponente on puhta ainega mürgised ka teiste keskkonnaelaniike nagu taimed, kalad ja ka inimesed ise.
  - Seetõttu tuleb balanseerida mikroorganismidele piisava mürgisuse ja ohutu kasutamise piirimaal.
  - Siit kasvab välja aga uus probleem – kui mürgise kemikaali kontsentratsioon jääb ka mikroorganismile talutavuse piirimaale, siis areneb küllalt kiiresti välja resistentsus ning vahend enam „ei mõju“ või ilmuvad sinna teised (mikro)organismid, mis mürgi välja kannatavad.
  - Seda on näha näiteks sügavimmutatud puitmaterjalidel, mis märgudes pinnalt mustaks tõmbuvad.
  - Kuigi immutusvahend sisaldab ka hallitustõrjevahendit, ei sega see hallitusseenele seal kasvama.
  - Fassaadivärvid, mis sisaldavad seenetõrjevahendeid, kattuvad mõne aasta möödudes hallitusseentega või hakkab seal peal sammal kasvama.

Olulised märkused

- 46
- Oluline on, et puidukaitsekemikaal püsiks kaua puidu sees ja ei lenduks või leostuks kontaktis veega keskkonda.
  - Ühest küljest peaks efektiivne vahend olema veepõhine, sest nii imendub see kõige paremini mikroorganismi, ja avaldab kiiret toimet.
  - Kahjuks ei imbu vesi ise piisavalt sügavale puitu.
  - Seetõttu on välja töötatud lahusti- ja õlipõhised vahendid, või kasutatakse surveimmutust, millega viiakse toimeained sügavale puitu.
  - Vahendi valikul peab ka teadma, kelle või mille vastu soovitakse tõrjet teha.
  - Erinevatele puidukahjustuse liikidele – pruunmädanik, valgemädanik, pehmemädanik, sinavus, hallitus puidumardikad - sobivad erinevad puidukaitsekemikaalid.
  - **Rusikareegel ei toimi. Tuleb tunda kahjustuste iseloomu.**

Ohud keskkonnale

- 47
- Puidukaitsekemikaalid on mürgid!
  - Vältida sattumist inimese organismi ja keskkonda (vesi, pinnas õhk).
  - Kasutatud puidu utiliseerimisel peab teadma kasutatud puidukaitsekemikaali liike.
  - Näiteks praeguseks ajaks EL-s keelatud CCA-ga surveimmutatud puidust eraldub põletamisel atmosfääri mürgine arseeniühend ning seda ei tohi üldprügi hulgas põletada.
  - Teadlased tegelevad CCA-ga immutatud ja kasutusest ära võetud puidumägede ohutu uuskasutuse probleemide lahendamisega (meil Maaülikool).

Keskkonnasõbralik puidukaitse

- 48
- Keskkonnasõbralik puidukaitse peaks tähendama eelkõige seda, et kasutatakse kvaliteetset puidu algmaterjali, mida on minimaalselt vaja kaitsta.
  - Kasutuskoha valikul peetakse silmas puidu füüsikalisi ja keemilisi omadusi vastu pidada teatud keskkonnatingimustes, et vähendada kunstlikku keemilist vahelesegamist.
  - **Puit ei peaks võistleva igasugustes tingimustes teiste materjalidega ainult tänu sellele, et temast on tehtud mittekeskkonnasõbralik materjal.**

Uus aeg vana tõe

- 49
- Takistada vee tungimist puitu.
  - Kuivatada puitu õigesti.
  - Halja puidu kasutamine välistingimustes on võimalik vaid siis, kui peetakse kinni sadu aastaid tagasi kinnistunud tarkusi.
  - Kasutada antud kliima jaoks väljatöötatud viimistlusmaterjale.

50

Täna kuulamast!
